

Historyczne wydarzenie.

Reprint pelplińskiego egzemplarza Biblii Gutenberga

Pelplin dla wszystkich polskich drukarzy jest miejscem szczególnym. Pielęgnowuje się tu ponad 170-letnie tradycje drukarskie. To tu, w Wydawnictwie Diecezji Pelplińskiej „Bernardinum” powstała idea wydania reprintu Biblii Gutenberga. Podczas obchodów 600. rocznicy urodzin Mistrza z Moguncji we wrześniu 2000 roku zebrana w Pelplinie brać drukarska podpisała list intencyjny w sprawie wydania kopii pelplińskiego egzemplarza XV-wiecznej Biblii.

Pelplińska Biblia Gutenberga jest jednym ze 180 egzemplarzy dwutomowej Biblii, wydrukowanych przez Gutenberga w latach 1452-1455. Do tej pory na świecie zachowało się 47 dzieł mogunckiego mistrza „czarnej sztuki”, z czego 35 na papierze, a 12 na pergaminie. Jedynie 17 z nich stanowi komplety. Jedyny w Polsce egzemplarz tej „najdroższej książki na świecie” przechowuje Muzeum Diecezjalne im. Biskupa Stanisława Wojciecha Okoniewskiego w Pelplinie. Pelpliński egzemplarz, składający się z dwóch tomów, wydrukowany został na papierze w oryginalnej XV-wiecznej oprawie wykonanej przez słynnego introligatora, mistrza Henryka Costera z Lubeki. Podobnie jak pozostałe egzemplarze Biblii, również pelpliński zawiera łańcuchowy tekst Wszystkich Ksiąg Pisma Świętego w tłumaczeniu św. Hieronima oraz jego komentarze i prologi przejęte z obowiązującej wówczas Wulgaty. Całość obejmuje łącznie w obu tomach 641 kart in folio zadrukowanych obustronnie w dwóch kolumnach o wymiarach 285x85 mm, zawierających 40-41 wierszy. Brak w niej ostatniej 217 karty w tomie II, zadrukowanej tekstem Apokalipsy, który urywa się na rozdziale XX, wiersz 9.

Biblia pelplińska należy do najcenniejszych spośród zachowanych egzemplarzy, a to z uwagi na charakter i sposób wykonania rubryk, czyli wpisania kolorem czerwonym objaśnień na początku i na końcu prologów oraz ksiąg, a więc wszystkich „incipit” i „explicit”, czego nie wykonano w druku dla uniknięcia zbyt wysokich kosztów związanych z powtórным nakładaniem arkuszy na prasę. Anonimowy rubrykator Biblii pelplińskiej różni się od innych daleko posuniętą samodzielnością, tak że zachodzą w niej znaczne odchylenia od innych egzemplarzy, co tym samym podnosi jej dokumentalną wartość.

Wyjątkowe znaczenie pelplińskiego egzemplarza Biblii Gutenberga podnosi dodatkowo drobny, ale niezmiernie cenny szczegół. Na marginesie, pod lewą szpalta, na 46 stronie I tomu tego

Incipit epistola sancti ieronimi ad paulinum presbiterum de omnibus diuine historie libris. capitulum primū.

Harec ambrosius tua michi munuscula p̄fecit. terulit et si ualissimas lras q̄ a principio amicitiarū. h̄c p̄ter iam fidi et ueris amicitie noua p̄ferbant. Et ea tū illa necessitudo ē. et xpi glorio copulata. qm̄ non ualitas in familiaris. nō p̄tā a tantum corpus. nō libola et palpās adula. sed dei amor. et diuinae scripturā studia conciliant. Legim⁹ in uetrib⁹ historijs. quosdā iustitias. p̄uina. a. nouos adijle p̄flos. manā cōfisse. ut eos quos et libris nouerant. corā q̄ uidet. Sicur piragoras monphinos uatō. sic plato egiptū. et archia tarantini. eandemq̄ oram ytalie. que quondā magna grecia dicebat. laboriosissime p̄cāgunt. et ut qui archis m̄gr̄ erat. et potens. uisusq̄ doctinas achadum gignatā p̄sonabāt. h̄c p̄p̄uis atq̄ discipulos. males aliena ueritate discere. qm̄ sua ipudē iugēt. Deniq̄ tū lras quali toto oze fugientes p̄sequit. capē a piratis et uenidatus. orāno crudelissimo pacuit. ducit̄ captiuus uindit̄ et seruus. Tamē quia p̄hus maior. tūent se h̄c. ad orum suū. lates eloquēte fonte manantē. de uolūis hispanie galliarūq̄ h̄ndis. quosdam uenisse nobiles legimus. et quos ad contemplationē sui roma nō traxerāt. uir⁹ h̄ose fama p̄duxit. H̄abit illa eras inauditiū om̄ib⁹ seculis. celebrandūq̄ miradū. ut urbē tantā

ingredite. aliud extra urbem quereat. Apolloni⁹ fuit ille mag⁹ ut uulgus loquitur. fuit plus. ut piragora cadunt. incauit p̄fas. p̄fuit caualū. altanos. sc̄chas. mallagras. opulē. āstima iudie regna p̄uicauit. et ad ceterorum laulimo phylon ampuie cōfūto p̄uenit ad bragmanas. ut hyarcani in throno sedere auro et de caualū fonte potantem. inter paucos discipulos. de nauca. de morib⁹. ac de oculū d̄n̄. et fides audire docerent. Inde p̄ d̄mitas. babilonios. chaldeos. medos. affrios. parthos. syros. phenices. arabes. palestinos. rōsus ad alexandriā. p̄cegit ad ethiopiā. ut gignosophitas et famosissimam solis mensam uideret in sabulo. Inuenit ille uir ubiq̄ q̄ discere. et semp̄ proficiēs. semp̄ se melior. h̄c. Scip̄ sic super hoc plenissime odo uolūm̄. uibus. phylotacuo. **capitulum 11.**

Quid loquar de seculi hominibus. cū ap̄tus paulus. uas electiois. et magister gentiū. qui de conscientia tān i se hospitijs loquebat. dicebat. An rep̄tinentū queris eius qui in me loquit̄ xpc̄. Post tamascū arabiāq̄ iustitā. ascēdit iherosolimā ut uideret petrū et mātr̄ apud eū diebus quindē. H̄or tū nullis ebdomadis et ogdo. adis. h̄uē. gentiū p̄dicato. in stremus erat. Et uisusq̄ post ānos h̄uor. decim a sumpto barnaba et oro. rep̄. fuit tū ap̄tus euāgēliū. ne forte in uacuum curret. aut curuisset. H̄aber uisio qd̄ lacrimis exegit. uire uoc̄. adus. et in aures discipuli de audoris ore transfusa. fortius sonāt. Unde et eschinas cū rodi q̄ul acet. et legere

Jedna ze stron Biblii pelplińskiej

dzieła, w postaci plamy o wymiarach 25x7 mm, szczęśliwie zachowana plamka stanowi odbicie kształtu czcionki, która zapewne wypadła w trakcie pracy z rąk zecera. Ślad ten umożliwia współczesnemu badaczowi rekonstrukcję czcionki Gutenberga, co dla historyków druku ma nieocenione znaczenie.

Pelpliński reprint XV-wiecznej Biblii będzie czwartym w dziejach druku. Jak zapowiadają wydawcy, zostanie on wydany – jak oryginał – w dwóch tomach, w nakładzie zbliżonym do pierwotnego, a więc 180-200 egzemplarzy. Kopia jako faksymila, ze wszystkimi zabrudzeniami i śladami, jakie pozostawił na kartach upływający czas, ukaże się jeszcze w tym roku.

Aby jakość przygotowywanego reprintu była doskonała, wydawnictwo „Bernardinum” zaprosiło do współpracy grono wiodących firm poligraficznych i specjalistów tej branży. Jedną z nich jest Michael Huber Polska, firma należąca do grupy Hubera, który jest najstarszym producentem farb graficznych na świecie. Firma Huber nie tylko wspiera projekt reprintu Biblii Gutenberga dostarczając farby potrzebne do jego druku, ale przede wszystkim służy swoim wieloletnim doświadczeniem i wiedzą technologiczną.

Michael Huber zlokalizował w „Bernardinum” swoje „latające laboratorium”, co umożliwia wykonywanie kompleksowych pomiarów na wszystkich etapach procesu poligraficznego. W porozumieniu z pelplińską oficyną firma podarowała urządzenia i oprogramowanie GretagMacbeth niezbędne do pracy laboratorium. Sprzęt specjalistyczny taki jak: Spektrofotometr, SpectroEye, urządzenie do pomiaru form drukowych iCPlate oraz oprogramowanie ColorQuality oraz KeyWizard został zakupiony dla „Bernardinum” przez Michael Huber Polska za pośrednictwem Mercor Polska. Zgromadzone podczas analiz wnioski wykorzystane zostaną w procesie druku reprintu Biblii.

Jak przyznają przedstawiciele Michael Huber Polska, udział w przedsięwzięciu wydania reprintu Biblii Gutenberga wspólnie z Wydawnictwem Diecezji Pelplińskiej „Bernardinum” i innymi znakomitymi firmami, to sprawa niezwykle prestiżowa. Taka współpraca i jej efekt końcowy stanowi znakomitą wizytówkę dla każdego z udziałowców.